

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра теорії та історії держави і права

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Право»

Спеціальність D8 Право

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія держави і права України
Викладач (-і)	Сворак Степан Дмитрович, д.ю.н., д.і.н, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права
Контактний телефон викладача	Сворак Степан Дмитрович +380 67 939 91 49
Е-mail викладача	stepan.svorak@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua . При вивченні дисциплін можуть використовуватися можливості платформи Google Meet
Консультації	<p>Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/графік-індивідуальної-роботи/</p> <p>Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту, зокрема, що стосується погодження планів та змісту індивідуальних науково-дослідних завдань.</p>
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є історія виникнення, змін і розвитку типів та форм держави і права, а також конкретних державних органів і правових інститутів народів, що населяли і населяють територію України. Історія держави і права України вивчає політичні та правові інститути практично аж до сьогодення, допомагаючи певною мірою зрозуміти сутність чинного права, негативні та позитивні сторони.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких <u>змістових модулів</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Держава і право України у феодальний період. 2. Держава і право України в Новий період. 3. Держава і право України в Новітній період. <p><u>Історія держави і права України є однією з правових дисциплін, яку вивчають на першому курсі.</u> Вона охоплює розвиток усіх галузей права, всі аспекти еволюції держави, її механізм, форму державної єдності та ін.</p> <p><u>Навчальна дисципліна «Історія держави і права України» є своєрідним вступом до спеціальних юридичних дисциплін (конституційне, цивільне, трудове, кримінальне, процесуальне право та ін.) і ґрунтовного їх вивчення, у тому числі глибокий аналіз важливих законодавчих актів, що потрібне не лише для підвищення якості історико – правової підготовки студентів та їх загальної правової культури, але й для всебічного глибокого усвідомлення галузей діючого права.</u> Основними джерелами цієї навчальної дисципліни виступають: підручники, посібники, документи і нормативні матеріали, енциклопедичні і довідкові видання, спеціальна література з окремих проблем історії держави і права України.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою дисципліни є ознайомлення студентів з проблемами розвитку і еволюції держави і права на території України, вивчення та узагальнення досвіду минулого, пізнання і використання закономірностей суспільного розвитку.</u></p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p><u>Загальні компетентності:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; ● Здатність бути критичним і самокритичним; ● Здатність працювати в команді; ● Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність 	

його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові компетентності:

- Знання і розуміння основ права Європейського Союзу;
- Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права;
- Знання і розуміння соціальної природи трудових відносин та їх правового регулювання;
- Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції;
- Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності;
- Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.

Програмні результати навчання:

- Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами;
- Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій;
- Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію;
- Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло;
- Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	36
семінарські заняття / практичні / лабораторні	40
самостійна робота	104

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	081 Право	1	нормативний

Тематика курсу

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.

Модуль I. Держава і право України у феодальний період.

Тема 1. Витоки української державності. Стародавні держави і право на території України	2	2	10
Тема 2. Києво-руська держава і право IX-XI ст.	4	4	8
Тема 3. Галицько-Волинська держава і право.	2	2	8
Тема 4. Державний лад і право на українських землях у складі Великого князівства Литовського, Польського королівства та Речі Посполитої.	4	4	10

Модуль II. Держава і право України в Новий період.

Тема 5. Відродження української держави та права (середина XVI – XVIII ст.)	4	4	8
---	---	---	---

Тема 6. Кодифікація українського права у XVIII ст. (4 год)	2	4	8
Тема 7. Колоніальне становище українських землях у складі російської імперії.	2	2	8
Тема 8. Державний лад і право на західноукраїнських землях в складі Австрії та Австро-угорщини (1772-1918 рр.)	2	4	8
Модуль III. Держава і право України в Новітній період.			
Тема 9. Відновлення української державності (1917–1923))	4	4	10
Тема 10. Радянська держава і право в Україні (1917-1941 рр.)	4	4	10
Тема 11. Боротьба за відновлення національної суверенної держави в українських землях напередодні і в роки Другої Світової війни (1937 – 1945)	2	2	8
Тема 12. Проголошення та розбудова незалежної української держави	4	4	8
ЗАГ.:	36	40	104
6. Система оцінювання курсу			
Загальна система оцінювання курсу	<p>Визначається Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, введеним в дію наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 19 травня 2023 р. № 309. https://efund.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedenniaotsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf, а також Методичними рекомендаціями до порядку оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у навчально-науковому юридичному інституті (далі - МРПОУ), затвердженими Вченою радою навчальнонаукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол №13 від 27 червня 2024 року) https://law.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/100/2024/11/metodychni-rekomendatsii-proporiadok-otsiniuvannia-uspishnosti.pdf</p>		
Вимоги до письмової роботи	<p>Вивчення дисципліни передбачає обов'язкове виконання всіма студентами 2-х контрольних робіт. (абз.1 пп. 3.1.3.1 МРПОУ). Роботи виконуються у відповідності до графіку контролю самостійної роботи, який розміщено на інформаційному стенді та сайті кафедри. На контрольні роботи №1 та №2 виносяться 27 варіантів, кожен з яких складається з 4-ох завдань. Перших 3-и питання є описовими і оцінюються по 6 балів кожне, 4-те питання передбачає коротку відповідь і оцінюється в 2 бали. Максимальний бал за контрольну роботу становить 20 балів (пп. 2.4.2.2 МРПОУ).</p> <p>Зміст питань, форма та структура завдань визначається викладачами, що проводять заняття за погодженням з керівником навчальної дисципліни та затверджується на засіданні відповідної кафедри (пп. 3.1.3.2 МРПОУ).</p> <p>За бажанням (для отримання додаткових до 5 балів) студенти можуть виконувати індивідуальні завдання. Варіанти індивідуальних завдань знаходяться на кафедрі та розміщені на сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua</p>		
Семінарські заняття	<p>Завдання для семінарських занять визначені у методичних вказівках, що розміщені на сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/denna-forma-5/, а також в системі дистанційного навчання. Максимальна кількість балів за семінарські заняття –25 (пп. 2.4.2.1 МРПОУ).</p>		

Умови допуску до підсумкового контролю	Студент допускається до підсумкового контролю за умови виконання всіх видів робіт, передбачених навчальною програмою. Наявність хоча б одного пропущеного і невідпрацьованого семінарського заняття є підставою для недопуску (пп. 3.2.2 МРПОУ). Здобувач не допускається підсумкового контролю, якщо впродовж семестру він набрав за всі види робіт менше 25 балів (пп. 3.2.3 МРПОУ).
Підсумковий контроль	<p>Екзамен. Варіанти завдань на екзамен, бали за їх виконання, критерії оцінювання розробляються керівником навчальної дисципліни та затверджуються на засіданні відповідної кафедри (пп. 3.2.5.1 МРПОУ). Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 25 балів), балу за письмові модульні контрольні роботи (максимально 20 балів), балу за самостійну роботу (максимально 5 балів, пп. 2.4.2.3 МРПОУ) та балу за екзамен (максимально 50 балів) (пп. 2.4.1-2.4.2 МРПОУ). Бал за індивідуальну роботу та/або участь у науковій роботі (максимально 10 балів) є додатковим балом, який додається до підсумкового семестрового балу (пп. 2.4.2.4-2.4.2.6 МРПОУ). Підсумковий бал становить максимально 100 балів.</p> <p>Форма здачі:</p> <p>письмова – за умов стаціонарного навчання тестові завдання – за умов дистанційного навчання.</p> <p>Структура білета:</p> <p>При письмовій формі - за кожне завдання виставляється відповідна кількість балів, яка зазначена в білеті або у шкалі оцінювання. При тестовому контролі знань в системі дистанційного навчання правильна відповідь на тестове завдання передбачає відповідні бали, які зараховуються студенту автоматично.</p>

7. Політика курсу

Письмові роботи:

Планується виконання студентами обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: обов'язкової письмової контрольної роботи, письмових самостійних робіт за темами, винесеними на самостійне опрацювання (перелік питань міститься в Методичних вказівках і завданнях для підготовки до семінарських занять та з самостійної роботи), письмових експрес-опитувань на семінарських заняттях тощо, а також додаткових письмових індивідуальних завдань (за вибором студента) – Методичні вказівки розміщені на сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/методичні_матеріали/

Зміст питань, форма та структура завдань та інструкції щодо виконання обов'язкових (письмових модульних контрольних робіт) та додаткових письмових робіт визначаються викладачем, що проводить семінарські заняття, за погодженням з викладачем, що проводить лекційні заняття (Розділ 3 МРПОУ). За бажанням (для отримання додаткових балів) студенти можуть виконувати індивідуальні завдання (пп. 3.1.4.1-3.1.4.3 МРПОУ).

Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» Нова редакція Положення про запобігання академічному плагіату (pnu.edu.ua). Реагування на порушення академічної доброчесності здійснюється відповідно до встановлених процедур https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/05/pr.01.1.1-08_2024-protsedura_8_unive_rsytet.pdf.

Відвідування занять:

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу. Пропуски семінарських занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку (абз. 1. пп. 3.1.2 МРПОУ). Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні

заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (абз. 2. пп. 3.1.2 МРПОУ). Неформальна освіта: Питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті регулюється Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника

https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-provyznan-nia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomunatsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanvka.pdf

8. Рекомендована література

1. А. Є. Шевченко, С. В. Кудін, А. А. Настюк. Становлення та розвиток князівської влади в Київській Русі в IX – на початку XII ст. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 468 с.
2. Глосарій юридичних понять і термінів з «Історії держави і права України», «Історії держави і права зарубіжних країн», «Історії вчень про державу і право» : у 2-х ч. Ч. 1: А-Л / укладачі: А. Є. Шевченко, С. В. Кудін, М. М. Корінний ; за ред. А. Є. Шевченка. – Вінниця : ТВОРИ. 2020. – 552 с.
3. Історія держави і права України [Текст] : посіб. для підгот. до іспиту / Д. А. Шигаль. - Харків : Право, 2017. - 249, [1] с. - Бібліогр.: с. 249-[250].
4. Історія держави і права України [Текст] : курс лекцій. - Київ : Фенікс, 2018. - 496 с.
5. Історія держави і права України. Курс лекцій / В.М. Щербатюк (кер. авт. кол.), П.П. Захарченко, О.В. Кузьминець та ін.; за ред. В.М. Щербатюка. – К.: Видавництво «Фенікс», 2018. – 496 с.
6. Історія держави і права України : навчально-методичний посібник / А. Є. Шевченко, С. В. Кудін – Вінниця: ТОВ «Твори» - 2020. – 688 с.
7. Історія держави і права України (схеми і таблиці): навчальний посібник / О. В. Шкуратенко, Д. І. Курас та ін. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 170 с.
8. Історія держави і права України – Трофанчук Г. І., 2021 р. , Юрінком Інтер ,2021 р., 568 с.
9. Історія держави і права України. Підручник за редакцією професора В. Д. Гончаренка 2019 рік.
10. Забзалюк Д. Є. Історія держави та права України: навчальний посібник (у схемах і таблицях) / Д. Є. Забзалюк. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. – 120 с.

Викладач _____ **Сворак С.Д.**